

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kilpailulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle yhteistyöstä kilpailuasioissa tehdyn pohjoismaisen sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi kilpailulain muuttamisesta (HE 193/2017 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Virve Haapajärvi, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntösihteeri Maija Mansikkaniemi, ulkoministeriö
- erikoistutkija Terhi Larkio, Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi yhteistyöstä kilpailuasioissa Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä syyskuussa 2017 tehdyn sopimuksen ja lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä sopimuksen määräysten edellyttämistä muutoksista kilpailulakiin. Hyväksyttäväksi ehdotettava sopimus on valtiosopimus, jonka allekirjoittamiseen tasavallan presidentti myönsi allekirjoitusvaltuudet elokuussa 2017.

Tanska, Islanti ja Norja tekivät vuonna 2001 Pohjoismaiden kilpailuviranomaisten välisen yhteistyösopimuksen, johon Ruotsi liittyi vuonna 2003. Suomi ei ole liittynyt kyseiseen sopimukseen. Pohjoismaisten kilpailuviranomaisten välistä yhteistyösopimusta ollaan nyt korvaamassa syyskuussa 2017 allekirjoitetulla sopimuksella yhteistyöstä kilpailuasioissa, mikä luo Suomen kannalta hyvän mahdollisuuden tehostaa resurssienkäyttöä ja hallinnollista yhteistyötä muiden pohjoismaisten kilpailuviranomaisten kanssa.

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2018 vp

Sopimuksen mukaiseen hallinnolliseen yhteistyöhön kuuluvat ilmoitukset kilpailuasioita koskevista tutkimuksista, menettelyistä ja yrityskaupoista, kilpailuviranomaisten välinen tietojenvaihto, kilpailuviranomaisten väliset tietopyynnöt sekä avustaminen tarkastusten suorittamisessa. Yhteistyö koskee sekä kilpailunrajoituksia että yrityskauppoja, mutta ei kuitenkaan tarkastuksia yrityskauppa-asioissa. Aiemmasta Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin tekemästä Pohjoismaisten kilpailuviranomaisten välisestä yhteistyösopimuksesta poiketen uuden sopimuksen mukaan pohjoismaiset kilpailuviranomaiset voivat tehdä tietopyyntöjä ja tarkastuksia toisen pohjoismaisen kilpailuviranomaisen pyynnöstä.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä lakiehdotus sopimuksen määräysten edellyttämistä muutoksista kilpailulakiin. Sopimus tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona osapuolet ovat tallettaneet kaksi ratifioimis- tai hyväksymiskirjaa. Esitykseen sisältyvien lakien on tarkoitus tulla voimaan samana ajankohtana kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tausta ja lähtökohdat

Esityksen tarkoituksena on hyväksyä yhteistyöstä kilpailuasioissa tehty pohjoismainen sopimus ja saattaa voimaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset. Samassa yhteydessä ehdotetaan muutettaviksi tiettyjä kilpailulain (948/2011) säännöksiä niin, että sopimuksessa tarkoitettu yhteistyö käytännössä mahdollistuu.

Vuonna 2001 tehty Pohjoismaiden kilpailuviranomaisten välinen sopimus yhteistyöstä on ollut aluksi voimassa Tanskan, Islannin ja Norjan välisenä, ja Ruotsi on liittynyt sopimukseen vuonna 2003. Kun sopimusta oltiin vuonna 2017 muuttamassa, myös Suomessa katsottiin tarkoituksenmukaiseksi liittyä sopimukseen. Uudistettu sopimus eroaa aiemmasta niin, että uuden sopimuksen mukaan Pohjoismaiden kilpailuviranomaiset voivat tehdä tietopyyntöjä ja tarkastuksia toisen pohjoismaisen kilpailuviranomaisen pyynnöstä.

Talousvaliokunta pitää hallituksen esitystä perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sopimuksen sekä esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Perusteet yhteistyön laajentamiselle

EU:n kilpailulainsäädäntö mahdollistaa jo sinänsä laajan yhteistyön ja tietojenvaihdon kilpailuviranomaisten välillä. Kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta annetun asetuksen 1/2003 arvioitiin aiemmin antavan riittävät mahdollisuudet yhteistyöhön myös pohjoismaisten kilpailuviranomaisten kanssa, eikä Suomi sen vuoksi ole aiemmin liittynyt nyt käsiteltävänä olevaan pohjoismaiseen sopimukseen. Nyttemmin on kuitenkin arvioitu, että sopimus tehostaisi viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia ja kilpailuvalvontaa sillä tavoin, että Suomen olisi tarkoituksenmukaista liittyä sopimukseen.

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2018 vp

Sopimukseen liittymiselle voidaan arvioida olevan kolmentyyppisiä perusteita. Ensinnäkin on huomioitava, että EU:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanoa koskeva yhteistyö ei ulotu Norjaan ja Islantiin. Kilpailunrajoitukset ovat usein luonteeltaan rajat ylittäviä. Pohjoismaissa on myös perinteisesti esiintynyt kilpailunrajoituksia samoilla toimialoilla ja samojen yritysten välillä. Tietojenvaihdon voidaan siten arvioida kokonaisuudessaan tehostavan pohjoismaista kilpailuvalvontaa. Toiseksi EU:n kilpailusääntöjen soveltamisala, täytäntöönpano ja siihen liittyvä yhteistyö kattavat vain tilanteet, joissa niin sanottu kauppakriteeri täyttyy, eli menettely voi olla omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tämä kaventaa nykyisellään Pohjoismaiden välistä tietojenvaihtoa; tiedonsaanti voisi jatkossa tehostaa kilpailuvalvontaa myös tapauksissa, joissa kilpailunrajoituksella ei ole jäsenvaltioiden rajat ylittävää vaikutusta. Kolmanneksi tietojenvaihto ei nykyisellään kata yrityskauppa- ja valvontaa, joka on kilpailuvalvonnan keskeinen osa-alue.

Sopimuksen vaikutukset

Sopimuksen hyväksymisen on arvioitu tehostavan pohjoismaisten kilpailuviranomaisten yhteistyötä ja kilpailusääntöjen täytäntöönpanoa. Viranomaisnäkökulmasta tämä voi merkitä toisaalta työmäärän lisääntymistä ja toisaalta myös kustannussäästöjä, jos viranomaiset voivat hyödyntää muissa Pohjoismaissa tehtyjä tutkimuksia oman toimintansa suuntaamisessa tai konkreettisesti hyödyntää muiden viranomaisten tekemiä selvityksiä kilpailunrajoitusten tutkinnassa. Sopimuksen aiheuttaman lisätyön määrä on kaiken kaikkiaan arvioitu varsin pieneksi, noin 0,03–0,05 henkilötyövuodeksi. Talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, ettei sopimus velvoita kansallisia viranomaisia yhteistyöhön, vaan kansallisille kilpailuviranomaisille jää päätösvalta toimenpiteisiin osallistumisesta.

Sopimuksen voidaan arvioida tuovan välillisiä taloudellisia hyötyjä tehokkaamman kilpailuvalvonnan ja markkinoiden toimivuuden turvaamisen kautta. Tämä hyöty kanavoituu osaltaan myös kuluttajille, vaikka sopimus ei sellaisenaan vaikutakaan välittömästi kuluttajien asemaan. Samoin yritysten näkökulmasta sopimuksen voidaan arvioida osaltaan tehostavan kilpailumekanismin toimintaa. Yrityksiin kohdistuisi toisaalta jonkin verran hallinnollista taakkaa, siltä osin kuin ne voisivat joutua vastaamaan viranomaisten tietopyyntöihin tai niihin voisi kohdistaa tarkastuksia toisten maiden viranomaisten pyynnöstä. Näitä vaikutuksia ei kuitenkaan voida pitää kovin laajoina.

Yritysnäkökulmasta talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota tarpeeseen varmistaa yritysten oikeusturva ja puolustautumisoikeuksien toteutuminen. Tältä kannalta keskeistä on, että salassa pidettävän aineiston osalta vaihdettujen tietojen käyttö on sopimuksessa rajattu ainoastaan käyttöön todisteena ja vain siinä asiassa, jota varten ne on hankittu. Talousvaliokunta korostaa samalla, että esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa ns. seuraamusmaksuista vapautumista tai niiden alenamista koskevan järjestelmän toimintaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö TaVM 1/2018 vp

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 193/2017 vp tarkoitetun sopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 193/2017 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Helsingissä 1.3.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen sin
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Martti Mölsä sin
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Antero Vartia vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen